

Efnisrannsóknir - malar slitlög

Námskeið um efnisrannsóknir
Gunnar Bjarnason Jarðfræðideild

Malarslitslagsefni

- Þarf að mynda öruggt og slétt yfirborð
- Þarf að þola áraun frá umferð, heflun og veðrun
- Hafa oftast verið unnin úr setlögum en nokkuð úr hraungjalli
- Erlendis er góð reynsla af notkun mulins bergs í malarslitolög
- Með réttum vinnsluaðferðum má hafa veruleg áhrif á flesta eiginleika efnisins svo sem kornadreifingu, fínefnahlutfall og hlutfall leirs og lögun korna

Grunneiginleikar malarslitlaga og áhrif þeirra á gæði slitlagsins

- **Kornadreifing**
  - fínefnahlutfall
  - lögun kornaferils – opinn eða lokaður
- **Magn og gerð fínefna ráðandi fyrir vatnsgeymd**
  - hlutfall leirs
  - þjálni fínefna (PI) – rýrnunarstuðull (LS)
- **Styrkur korna og veðrunarþol**
  - niðurbrot vegna umferðar og heflunar
  - niðurbrot vegna frost – þíðu áhrifa
- **Kornalögun**
  - teningslaga, köntótt og hrjúf korn bindast vel

Vinnuaðferðir

geta verið ráðandi varðandi gæði malarslitlaga

- Efnisvinnsla

- Mólun (stýring á kornadreifingu, brothlutfalli og kornalögun)
- Hörpun
- Íblöndun fínefna
- Úttekt fínefna

- Útlagnaraðferðir og viðhald

- Útlögn
- Þjöppun
- rykbinding

Aðstæður

geta verið ráðandi varðandi endingu malarslitlaga

- **Veðurfar**
  - **úrkoma** (mikil áhrif á endingu og kröfur til fínefna)
  - **veðurhæð** (fínefni fýkur úr slitlagi ef rakaheldni fínefna er lág)
  - **frost-þíða** (niðurbrot steinefna – frostlyftingar)
- **Afvötnun: Mjög mikilvæg fyrir endingu slitlags**
  - **lekt undirlags** (burðarlag má ekki vera of lekt)
  - **halli yfirborðs** (góður þverhalli eða langhalli færri holur)
- **Umferðarálag** (helst <100 bílar og varla meira en 300 bílar?)
- **Burðarþol** (malarvegir oft byggðir úr frostnæmum efnum og því hætt við frostlyftingum og burðarþolstapi sem skemmir slitlagið)

Kröfur Alverks verklýsingar Vg

- Góð köntuð mól, mulið berg eða hraun.
Grófi hlutinn slitsterkur og molni ekki niður undan frost-þíðu áhrifum eða umferð
– Engar prófunaraðferðir nefndar eða kröfur
- Innan markalína
– og sem mest samsíða þeim
- fínefnahlutfall (<63 μm) á bilinu 10 – 15%

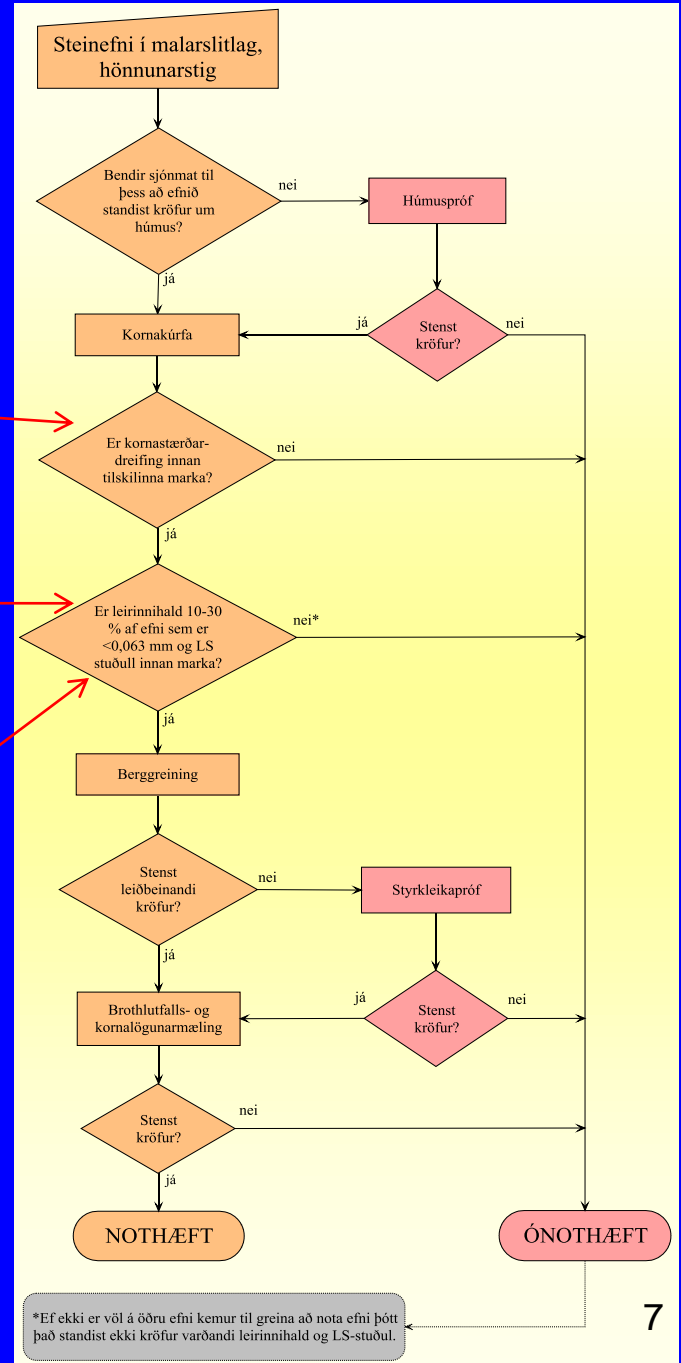
Leiðbeiningarit um efnisrannsóknir

Flæðirit fyrir rannsóknir á malarslitlagi á hönnunarstigi ef markmiðið er að framleiða gæða malarslitlag

Set: LF_8 og UF_{15} , Berg: LF_4 og UF_{12}

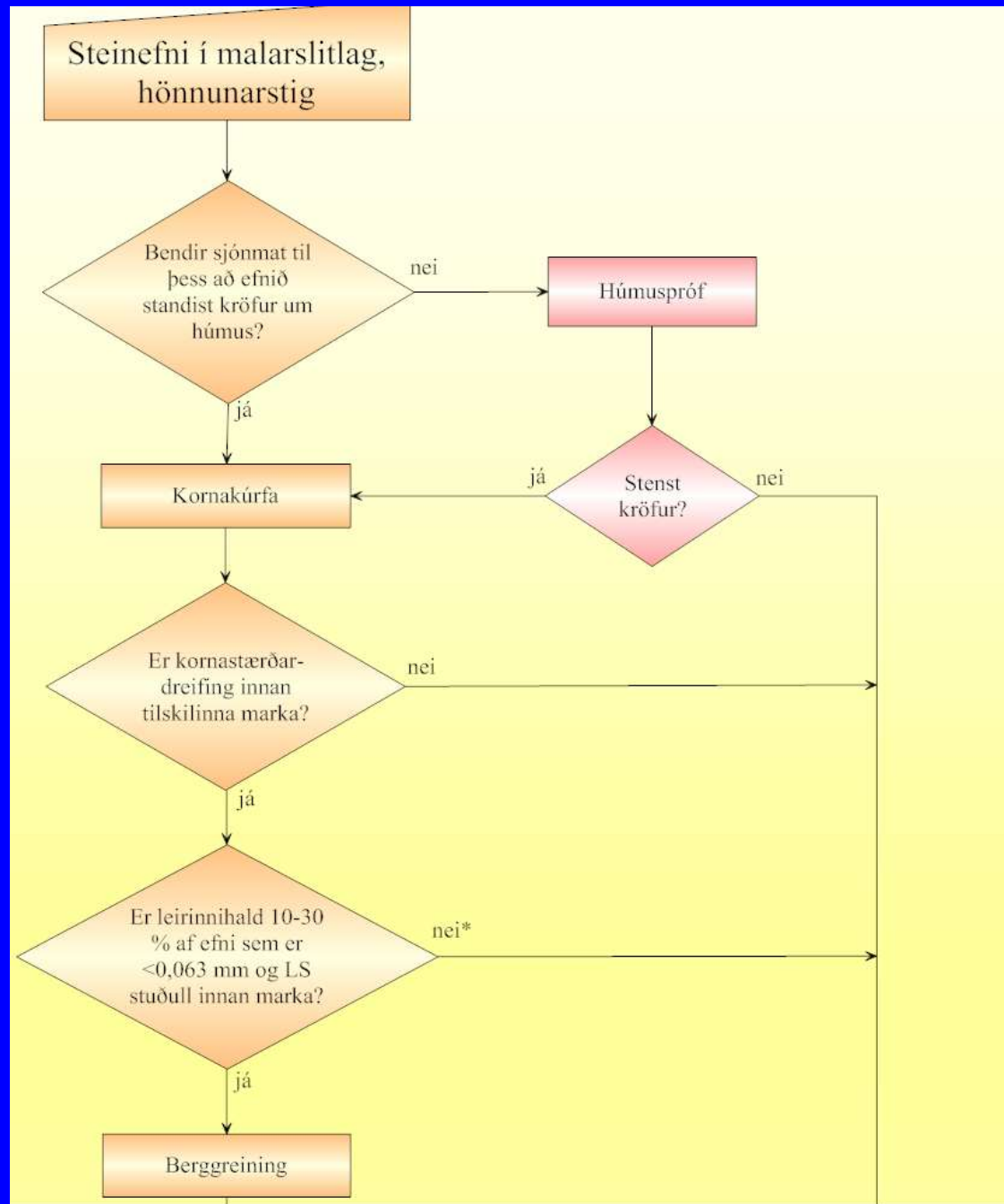
mælt með hydrometer eða ljörva (laser)

Rýrnunarstuðull LS er mælikvarði á þjálni fínafna með góða fylgni við PI gildi

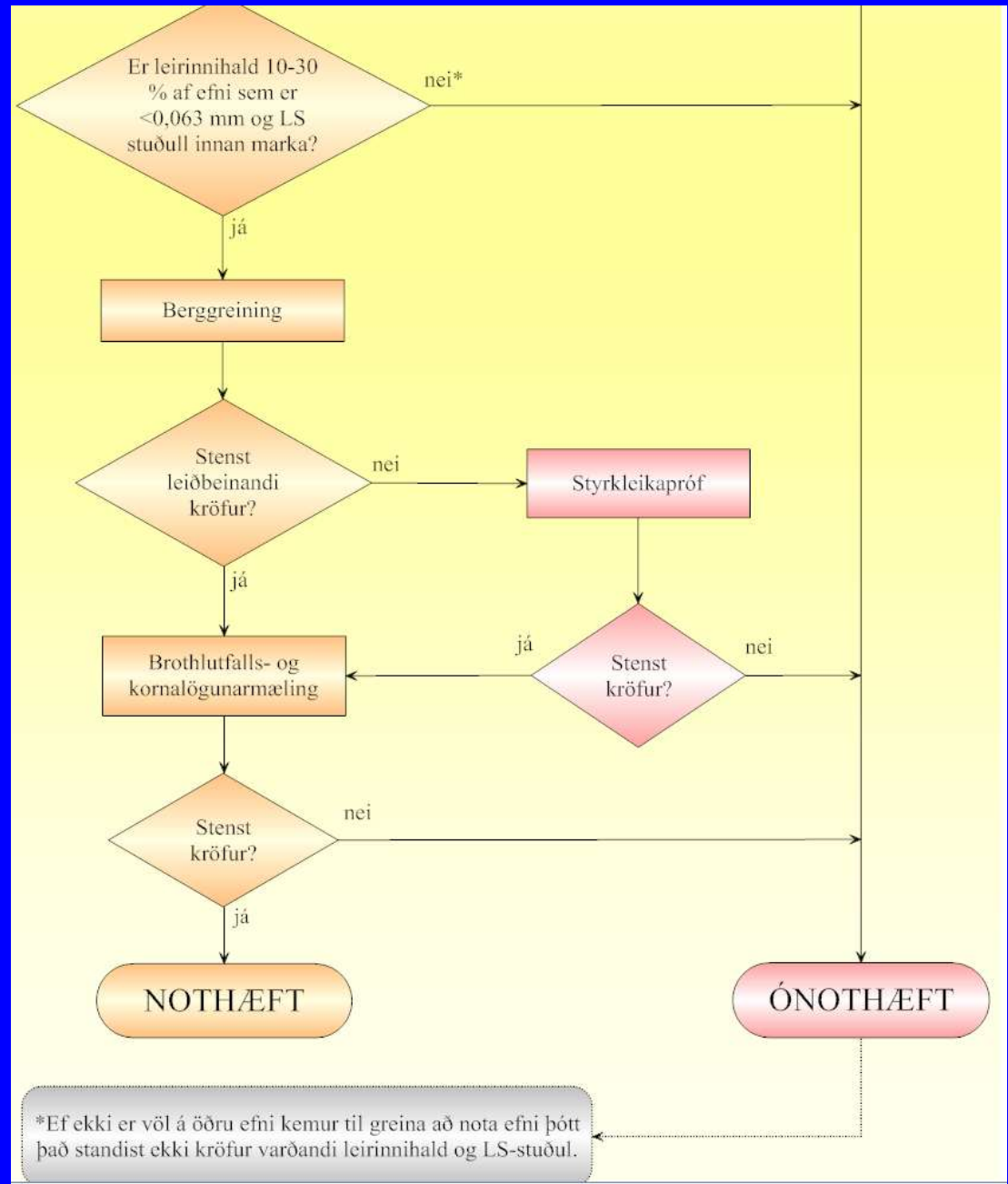

*Ef ekki er völ á öðru efni kemur til greina að nota efni þótt það standist ekki kröfur varðandi leirinnihald og LS-stuðul.

Rannsóknir á steinefnum í malarslitlag á hönnunarstigi

Rannsóknir á steinefnum í malarslitlag á hönnunarstigi framhald

Rýrnunarstuðull (LS) og Þjálnistuðull (PI)

- Rýrnunarstuðull og þjálnistuðull eru mælikvarðar á rakaheldni fínefna og góð fylgni er á milli stuðlanna
- Þjálnistuðull PI er mismunurinn á flæðimarki og þjálnimarki (Atterbergsmörk) þ.e. mælikvarði á rakabil sem fínefni eru þjál (hnoðanleg)
- Rýrnunarstuðull (LS) Lengdarrýrnun við ofnþurrkun frá flæðimarki.

Lágmarksfjöldi prófsýna af malarslitlagsefni úr námu miðað við áætlað efnismagn

Efnismagn, þús. m ³	Húmus (sjónmat)	Kornadreifing	Leirinnihald	Rýrunarstuðull (LS)	Berggreining	Styrkur *	Brot hlutfall	Kornalögun
0-5	2-4	2-4	1	1	1	(1)	1	1
>5	4-6	4-6	1	1	1	(1)	1	1

* Styrkleikapróf er einungis framkvæmt ef berggreining stenst ekki kröfur

Tíðni steinefnaprófa við framleiðslu

Próf	Magn m³
Húmus (sjónmat)	1000
Kornadreifing	
Rýrnunarstuðull (LS)	6000
Berggreining	6000
Brothlutfall	2000
Kornalögun	6000

Alltaf skal gera eitt próf við upphaf framleiðslu og síðan með þeirri tíðni sem taflan tilgreinir

Ekki sjaldnar en einu sinni í verki, einu sinni í námu eða tvisvar á ári

Styrkleikapróf ef berggreining stenst ekki kröfur

Hönnun malarslitlags og útlögn

- Þykkt malarslitlags skal vera að lágmarki 50 mm
- Efri flokkunarstærð má að hámarki vera hálf lagþykkt
- Góður árangur við lögn malarslitlaga næst með því að dreifa mölinni með malardreifara og þjappa með valta og nást þá jafnari þykktir og betur þjappað efni yfir allt yfirborðið
- Mikilvægt er að efnið sé hæfilega rakt við útlögn

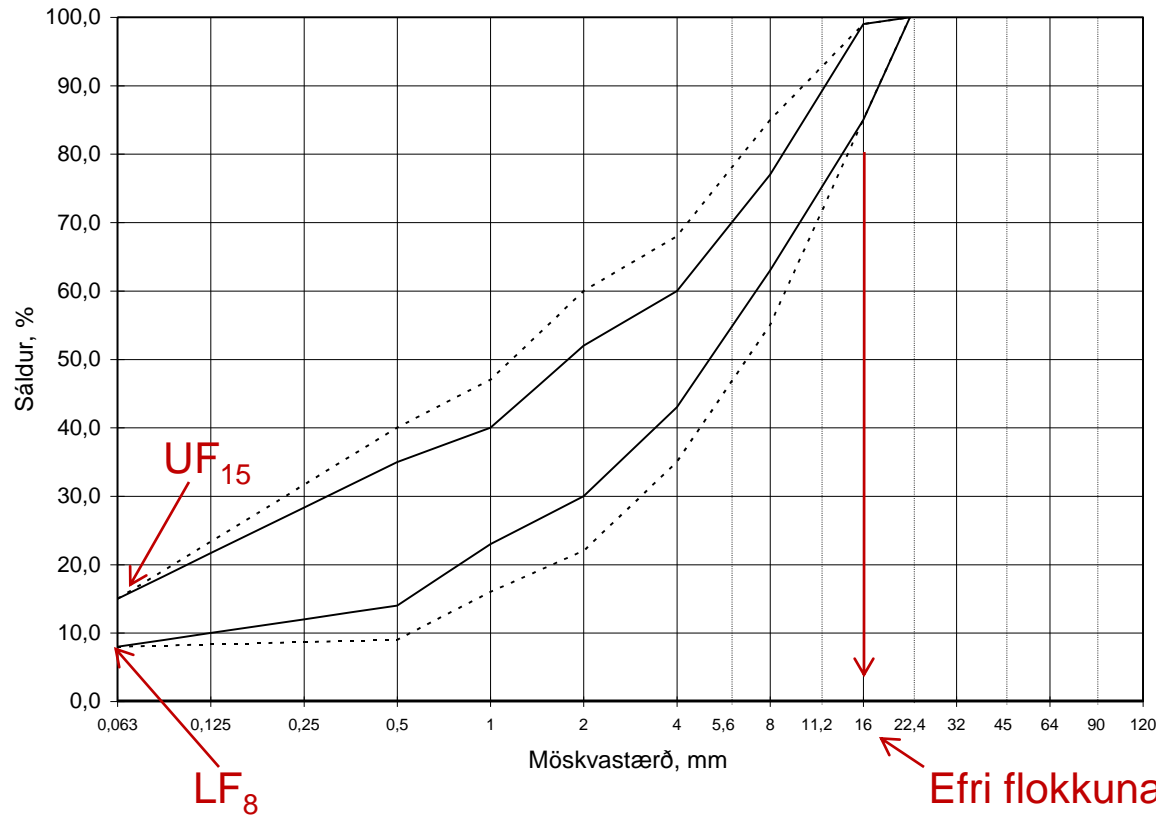
Markalínur fyrir malarslitlag – malað set

Malarslitlag, malað set

Flokkunarstærð 0/16

ÍST_EN 13285, markalínur

Kröfuflokkur: G_B OC_{85} LF_8 UF_{15}

Flokkunarstærð: 0/16
Kröfuflokkur: G_B OC_{85} LF_8 UF_{15}

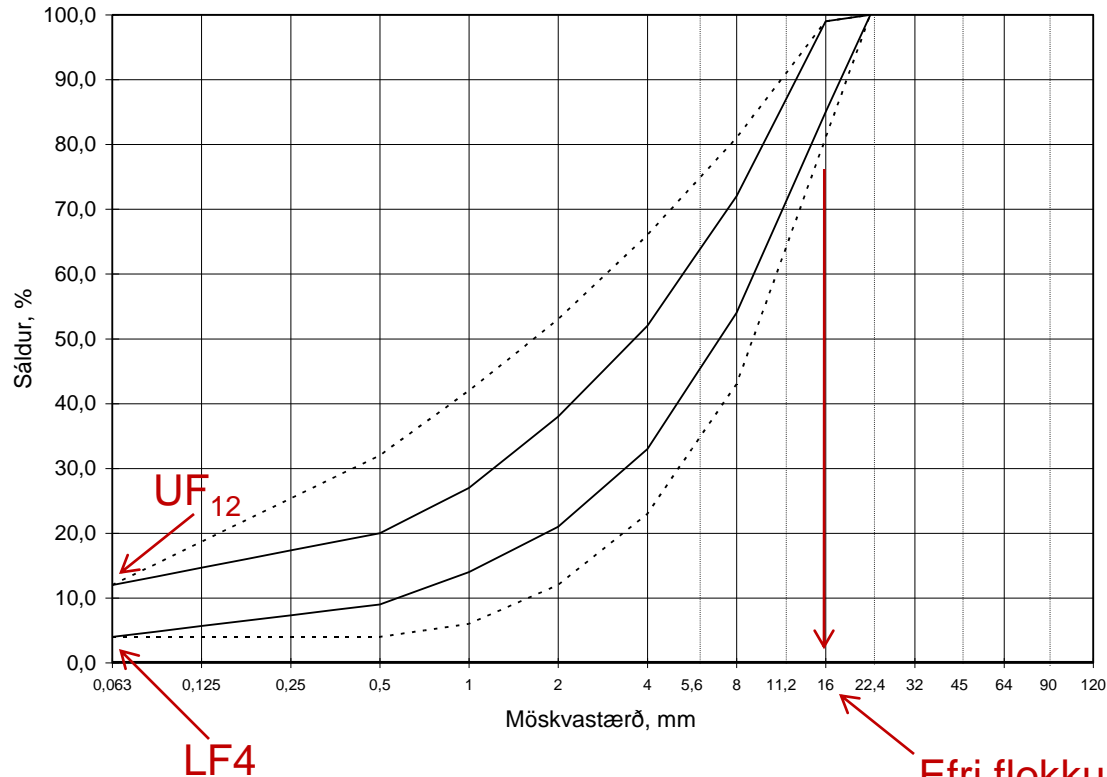
Sigti	Ytri mörk		Innri mörk	
0,063	8	15	8	15
0,125	8	23	10	22
0,25	9	32	12	28
F 0,5	9	40	14	35
E 1	16	47	23	40
C 2	22	60	30	52
B 4	35	68	43	60
5,6	45	77	53	69
A 8	55	85	63	77
11,2	70	92	74	88
16	85	99	85	99
22,4	100	100	100	100
31,5				
45				
63				
90				
120				

Markalínur fyrir malarslitlag – malað berg

Malarslitlag, malað berg

Flokkunarstærð 0/16
Kröfuflokkur: G_P OC₈₅ LF₄ UF₁₂

ÍST_EN 13285, markalínur

Flokkunarstærð: 0/16
Kröfuflokkur: G_P OC₈₅ LF₈ UF₁₅

Sigti	Overall		S	
0,063	4	12	4	12
0,125	4	19	6	15
0,25	4	25	7	17
F 0,5	4	32	9	20
E 1	6	42	14	27
C 2	12	53	21	38
B 4	23	66	33	52
5,6	33	74	44	62
A 8	43	81	54	72
11,2	62	90	70	86
16	81	99	85	99
22,4	100	100	100	100
31,5				
45				
63				
90				
120				

Kröfur fyrir malarslitlagsefni

Rýrnunarstuðull

Meðalársúrkoma	< 1000 mm	> 1000 mm
LS stuðull	2–10%	2-7%

Berggreining

Árdagsumferð (ÁDU)	<75	>75
% í 3. gæðaflokki	< 30	< 25

Styrkleikapróf

Árdagsumferð (ÁDU)	<75	>75
Flokkun samkvæmt ÍST EN 13242	LA ₄₀	LA ₃₅

Kröfur fyrir malarslitlagsefni

Humus: Ekki meira en 1% glæðitap; sjónmat yfirleitt látið nægja.

Hlutfall leirs (efni minna en 0,002 mm) skal vera á bilinu 10 – 30% af heildarmagni fínefna

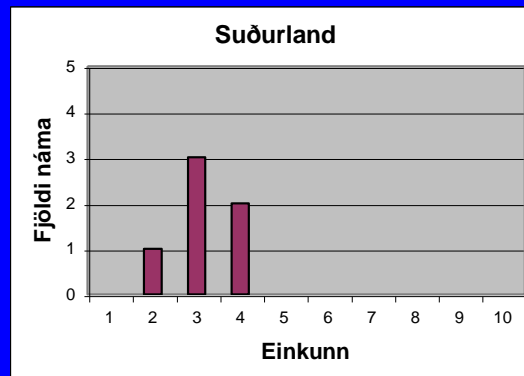
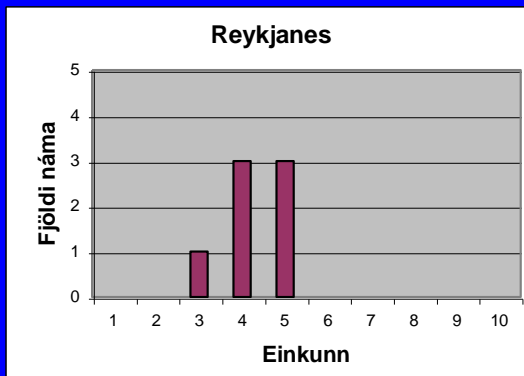
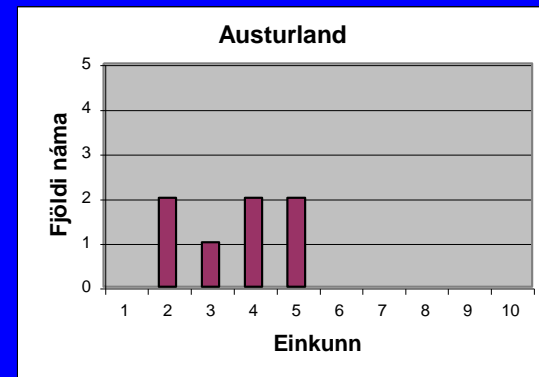
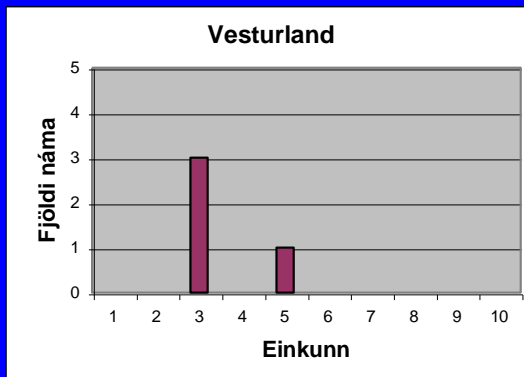
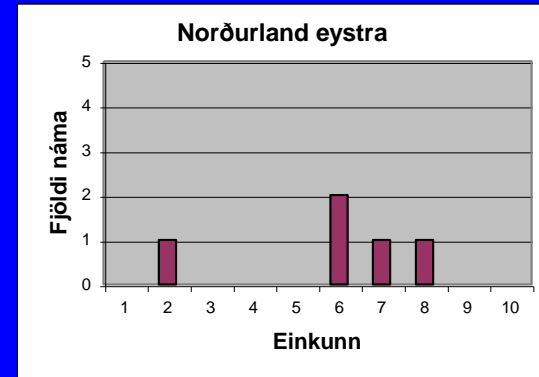
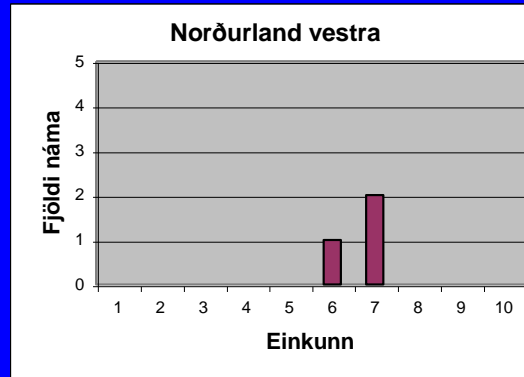
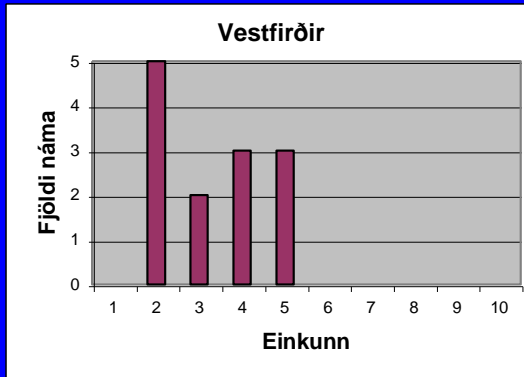
Brothlutfall

Árdagssumferð (ÁDU)	<75	>75
Flokkun samkv. IST EN 13242	C _{NR/50}	C _{50/30}

Kornalögun

Árdagssumferð (ÁDU)	<75	>75
Flokkun samkv. IST EN 13242	Fl ₅₀	Fl ₃₅

Samræmt gæðamat malarslitlaga eftir landshlutum

Samanburður á mældum eiginleikum náma með góða einkunn og meðaltali allra náma

Efniseiginleiki	Frávik frá meðaltali allra náma	
	Námur með einkunn 7 og 8	Námur með einkunn 6, 7 og 8
Hluti efnis smærri en 75 μm	+ 70%	+ 47%
Hluti efnis smærri en 20 μm	+ 70%	+ 52%
Hluti efnis smærri en 2 μm (leir)	+ 81%	+ 66%
Kornastærð við 10 % sáldur (D10)	- 78%	- 71%
Þjálmi	+ 52%	+ 42%
Rýrnunarstuðull (LS)	+ 53%	+ 54%

Hlíðarendanáma 3420203 Einkunn 2
Krísuvíkurvegur rykbinding NaCl
Efni malað 25 mm úr hrauni
6,8% fínefni, LS = 0

Góð afvötnun engar holur

Eiði 6601101 Einkunn 2
Skálmarfjörður rykbinding NaCl
Sandríkt 19 mm efni
6,6% fínefni, LS = 0

Léleg afvötnun holóttur vegur

Léleg afvötnun margar holur

Betri afvötnun færri holur

Hamarsnáma 6620202 Einkunn 4
Barðastrandarvegur rykbinding
NaCl

Skriðuefni 25 mm lagt 1985

10,9% fínefni, LS = 4,4

Góð afvötnun engar holur

Góð afvötnun

Lítill halli niðurundan brekku

Rishalli

Austurá 5600203 Einkunn 5

Vestfjarðavegur rykbinding NaCl

19 mm aurkeiluefni

11,1% fínefni, LS = 6,2

Góð afvötnun engar holur

Hraunsnáma 7760901 Einkunn 7
Siglufjarðarvegur rykbinding CaCl
Framhlaup 25 mm, rauð millilög
13,5% fínefni, LS = 3,6

Víkurhólar 8830202 Einkunn 8
Grenivíkurvegur gott án rykbindingar
Framhlaup 19 mm, rauð millilög
14,8% fínefni, LS = 8,9